

Μαρία - Άσειη 2002

Μαρία Λαμπαδαρίδου Πόθου: 'Ο Άγγελος τῆς
στάχτης. Μυθιστόρημα. Ἐκδόσεις Κέδρος.

Ἐνα ἐξαιρετικά δύσκολο ἔργο ἀνέλαβε καί ἔφε-
ρε μέ ἐπιτυχία εἰς πέρας ἡ κυρία Λαμπαδαρίδου, φι-
λοτεχνώντας μιάν ἐπιβλητική καί ὑποβλητική σύν-
θεση ὑπερπεντακοσίων σελίδων. Ὑποβλητική για-
τί πρόκειται, σέ τελευταία ἀνάλυση, γιά τή μετα-
φορά τοῦ κάτω στόν ἐπάνω κόσμο, ἀπ' τόν ὁποῖο
παίρνει καί τή γεωγραφία καί τή σκηνογραφία, ὅ-
πως βέβαια ἀντανακλᾶται στήν ἀτμόσφαιρα ἐκεί-
νου: τό φῶς, τά δέντρα, τά νερά, τά σπίτια εἶναι καί
δέν εἶναι τά δικά μας.

Ἡ βάση τῆς ἱστορίας εἶναι προέκταση - ἤ, γιά
νά τό πῶ καί διαφορετικά, παλίνδρομη ἀφήγηση -
τοῦ γνωστότατου δημοτικοῦ τραγουδιοῦ γιά τό Νε-
κρό Ἀδελφό. Ἐνας ἰδιοφυῆς καί καθιερωμένος ἤδη
μουσικός, Ἕλληνας, πού ζεῖ στό Παρίσι, ἔρχεται νά

ηρεμήσει για ένα διάστημα σέ μιά μικρή πόλη, πού τήν είχε επισκεφθεῖ καί πρίν ἀπό μερικά χρόνια. Θά μείνει σ' ένα μοναχικό σπίτι, πού τόν είχε μαγέψει ἀπό τήν πρώτη του ἐπίσκεψη, ὅπως ἄλλωστε καί ὁ ὅλος χώρος. Στόν ὁποῖο τοποθετεῖται καί τό δράμα πού ἐξιστορεῖται στό τραγούδι. Βρίσκεται στήν Ἡπειρο, ἐκεῖ πού κυλοῦν τά νερά τοῦ ποταμοῦ Ἀχέρωντα, ἐνῶ ἀκόμα δύο ποτάμια τρέχουν σχηματίζοντας κιόλας τή λίμνη Ἀχερουσία. Μαρτυρεῖται ἐξάλλου ὅτι ἐκεῖ ὑπῆρχε ἀρχαῖο νεκρομαντεῖο. Ἄν τό τοπίο, ὅπως περιγράφεται, τυλίγεται ἀπό μιά μεταφυσικήν ἀτμόσφαιρα πού ὑποβάλλει τήν εἰκόνα ἐνός ἀνασυρμένου ἀπό τά βάθη τῆς γῆς νεκρικοῦ χώρου, συμβαίνει καί τό ἀντίστροφο: καί ἡ μεταφυσική νά περιβάλλεται καί νά πολιορκεῖται ἀπό γήινα προβλήματα, ἀτομικά τοῦ κεντρικοῦ προσώπου (ἔρωτες καί φιλίες περισσότερο ἢ λιγότερο ἀπατηλές), ἀλλά καί συλλογικά τοῦ ἱστορικοῦ παρόντος: «Ἔιχε ἀνάγκη νά ξεχάσει ὁ Φοῖβος Δαλέζιος. Νά ξεχάσει τήν Μόιρα, τόν Ἔκτορα, τά αἵματα στή Βοσνία, τίς διοξίνες, τήν τηλεόραση, τά ἀπειλητικά γονίδια, τίς προφητεῖες πού ζωντάνευαν καί τή νέα χιλιετία πού ἐρχόταν ἀκάθικτη, σέρνοντας μιά μεγαλειώδη οὐρά ἀπό κοσμογονίες». Τέτοιες μνεῖες ἐπανέρχονται κάθε τόσο στό βιβλίο, ὅπου ἡ μεταφυσική δέν ὑπάρχει γιά τή μεταφυσική ἀποκλειστικά. Ἄλλωστε ὁ ἴδιος ὁ μουσικός ἔχει φέρεи μαζί του τό ἀπαραίτητο κομπιούτερ μέ τό internet (ἔτσι, ξενικά γραμμένο, σκόπιμα βέβαια, ὅπως καί ἄλλοι γνωστοί στοὺς χρήστες ὄροι: delete κ.ἄ.), στό ὁποῖο καί μπαινοβγαίνει. Ὅπως δὴποτε τό τοπίο θά φορτισθεῖ καί μέ ἕναν παράξενο, σάν ἐξώκοσμο καλπασμό (τά εἰδικά μηχανήματα τοῦ μουσικοῦ δέν θά μπορέσουν νά τόν ἐγγράψουν), πού ἀκούγεται σέ ὀρισμένες στιγμές. Ὁ μουσικός ἀποφασίζει νά μείνει ἐκεῖ περισσότερο ἀπ' ὅσο ἀρχικά ὑπολόγιζε, νά βρεῖ «τήν πηγὴ αὐτοῦ τοῦ ἤχου». Ἄς σημειωθεῖ ὅτι ἡ πόλη, ὅπου θά μείνει, εἶναι πῶς πολὺ μιά νεκρόπολη, ὅπου βρίσκεται κι ἕνα παλαιὸ κοιμητήρι, προφανῶς πάνω ἀπὸ τό ἀρχαῖο νεκρομαντεῖο. Ἐνα μνημια μένει ἀνοιχτὸ ἐδῶ καί χίλια χρόνια, μέ τήν ταφόπετρα πεταμένη δίπλα στόν τάφο.

Ἡ ἱστορία θ' ἀρχίσει νά ξετυλίγεται, ὅπως εἶπα, ἀνάστροφα. Μέ λόγια καί πληροφορίες πού θά δίνουν ἄνθρωποι πού συχνάζουν σ' ἕνα καφενεῖο δι-

πλανοῦ χωριοῦ (ἕνας ἀπὸ αὐτοὺς θά ὑπηρετεῖ κιόλας πρόθυμα τόν Φοῖβο), μέσα ἀπὸ βιβλία σχετικά πού ὁ μουσικός θ' ἀρχίσει νά διαβάσει, ἀπὸ τόν ἴδιο τόν ἀνώνυμο λαϊκὸ ποιητὴ. Ἀλλά, προπάντων, μετὰ τήν ἐμφάνιση ἐνός ὄπως παράξενου, ἐντυπωσιακὰ εὐγενικοῦ καί γοητευτικοῦ ἐπισκέπτη (ὁ Φοῖβος θά διαπιστώσει «ἔντρομος καί ἀναστατωμένος» πῶς γρήγορα ἔγινε «αἰχμάλωτος τῆς γοητείας του»). Ὀνομάζεται Κωνσταντῖνος. Γνωρίζει τά πάντα γιά τόν μουσικό, γιά τά ἔργα του καί γιά τή ζωὴ του. Συγχρόνως ὅμως ἡ μνήμη του εἶναι γεμάτη ρωγμὲς λήθης γιά τό δικό του παρελθόν, καθὼς ἔρχεται ἀπὸ τά βάθη τοῦ χρόνου. Τελικὰ ἔρχεται ἀπὸ τόν ἄλλο κόσμο. Ἄλλωστε ὁ μῦθος λέει γιά τόν τόπον ἐκεῖνο «πῶς ἂν τόν ξεριζώσουν, ἀνοίγει ἡ γῆ στό σημεῖο ἐκεῖνο, εὐθρυπτη ρηγματώδης γῆ, καί ἀπὸ τίς ρωγμὲς βγαίνει ὁ κόσμος τῶν νεκρῶν». Ἄν ὁ μουσικός θέλει νά μάθει, ὁ ἄλλος θέλει νά θυμηθεῖ. Καί οἱ δύο θά τό κατορθώσουν, σιγά σιγά καί ἀμοιβαῖα, σέ ἀλλεπάλληλες συναντήσεις καί συνομιλίες, ὡς τό σημεῖο νά μπορεῖ κανεὶς – λέω ἐγώ – νά ὑποθέσει, ὅτι αὐτοὶ οἱ δύο εἶναι παραλλαγές τοῦ ἴδιου προσώπου, ἡ συνέχιση τῆς ὑπαρξης τοῦ πρώτου (τοῦ μυθικοῦ) στό δεύτερο (τό φυσικό). Σ' αὐτὴ τὴ μακρὰ διαδικασία κατάκτησης (ἀπὸ τόν ἕνα) τῆς γνώσης καί ἀνάκτησής της (ἀπὸ τόν ἄλλο) μέ τήν ἀνάμνηση, ὁ ἀναγνώστης παρακολουθεῖ νά συνείρονται στοιχεῖα ἀρχαίου καί νεότερου μύθου, εἰκόνες καί τοπία μεταφυσικά ἀλλὰ καί πραγματικά, ἐμβαπτισμένα κι αὐτὰ στό μῦθο, πίστεις, ιδέες, καί ὅλα αὐτὰ ἐμπνευσμένα ἀπὸ τήν ποιητικὴ δύναμη τῆς συγγραφῆς, πού τά μεταπλάθει, τά προεκτείνει ἢ τά ἐμβαθύνει, μ' ἕνα λόγο, θά ἔλεγα, φτασμένον στὰ ὄρια τῆς πλήρους ὀριμότητάς του.

Μιλώντας πῶς γενικά γιά τό βιβλίο παρατηρῶ ὅτι παρακολουθοῦμε τὴ μύηση ἐνός ζωντανοῦ ἀπὸ ἕνα νεκρὸ, πού ὅμως καί αὐτὸς «θυμᾶται» χάρη στόν ζωντανό, παρακολουθοῦμε τήν – αἰσιόδοξη – ἀλληλοσυσχέτιση ζωῆς καί θανάτου, ἕνα δεσμὸ αἵματος πού ἐνώνει τόν ἕνα μέ τόν ἄλλο κόσμο (ὁμορφο τό μοτίβο πού ἔχει χρησιμοποιήσει καί σέ ἄλλο βιβλίο της ἡ κυρία Λ., τό αἷμα πού ἐμφανίζεται στόν κρόταφο τοῦ ζωντανοῦ σέ ἔκτακτες συναντήσεις), στήνοντας μιά σχεδόν σωσίβια γέφυρα ἀνάμεσά τους: σωσίβια, γιὰτί ὁ κόσμος θά γίνεи ἄνθρωπινότερος ἂν

θυμώμαστε τούς νεκρούς κι αν δέν τούς θάβουμε βαθιά μέσα στή λήθη. Μέ δ,τι βαθύτερο σημαίνει αυτό στήν προέκτασή του.

Υπάρχουν δύο συστήματα – για νά τό πῶ ἔτσι – ἐπικοινωνίας ανάμεσα στους ανθρώπους. Ἀφενός τό δαιμόνιο internet, ἐννοούμενο στήν τεχνολογική γενίκευσή του. Ὁ Φοῖβος «κλείνει ἤσυχα τό κομπιούτερ. Ὁ κόσμος μοιάζει πολύ μικρός μέσα ἀπό τό internet. Κι ὁ ἄνθρωπος ἔγινε ξαφνικά μέγας καί μαζί ἐλάχιστος. Οἱ ἀναλογίες δέν ἀποδίδουν πιά τά ἀκριβῆ μεγέθη»· «ὄλη ἡ εὐφροσύνη πού ἔχει νά ἐπιδείξει ὁ σημερινός κόσμος δέν εἶναι παρά ἕνα ἀλαζονικό καί μεγάλο δίκτυο ἐπικοινωνίας». Καί ὑπάρχει ἕνα σύστημα ἐπικοινωνίας μέ τό μῦθο· ἐδῶ, θά ἔλεγα, ἡ ἐπικοινωνία φτάνει ἕως τό θάνατο. Μέ τό μῦθο ἡ αἰωνιότητα, μελισμένη – ὅπως τά μέλη ἑνός θεοῦ –, ἐγκατασπεῖρει τά κομμάτια της παντοῦ ἢ, μάλλον, στό πάντοτε. «Ὁ μῦθος πέθανε», διαλογίζεται ὁ Φοῖβος ἢ ἡ συγγραφέας, «ὅμως τά σημάδια του στοιχειώνουν ἀκόμα τό χρόνο. Ἡ μήπως, τελικά, δέν πέθανε; Μήπως ὁ μῦθος εἶναι ζωντανός κάτω ἀπό τίς μέρες μας;». Ὁ μῦθος εἶναι ὁ ἄλλος πού καταργεῖ τό θάνατο, πιστεύει, ἀκράδαντα θά ἔλεγα, ἢ κ. Α. Χαρακτήρισα τή σύνθεση τοῦ ἔργου ἐπιβλητική καί ὑποβλητική. Δέν ὑπερβάλλω· ἔγινε ἐφικτή ἡ πραγματοποίηση αὐτοῦ πού σκέπτεται ὁ μουσικός: «Τό ὑπερφυσικό για νά τό δώσεις στήν τέχνη, πρέπει πρῶτα νά τό βιώσεις μέ τίς αἰσθήσεις, μέ τό παράλογο τῆς ψυχῆς σου, ἀλλιῶς εἶναι ψεύτικο». Καί βέβαια ἡ ἐκλογή τοῦ μουσικοῦ δέν εἶναι συμπτωματική: «Μπορεῖ ἀγάπη καί μουσική νά ἔχουν κοινή ἀφετηρία τόν πόθο τῆς ὑπερφυσικῆς»!

Μ. Γ. ΜΕΡΑΚΛΗΣ

